

Justitieutskottets betänkande

1977/78:15

med anledning av propositionen 1977/78:67 med förslag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, m. m. jämte motion

Propositionen m. m.

I propositionen 1977/78:67 har regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden,

2. lag om ändring i rättegångsbalken,

3. lag om ändring i jordabalken.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad utskottet anför på s. 5–6 och 8.

I samband med propositionen behandlar utskottet den med anledning av propositionen väckta motionen 1977/78:208 av Karl Boo (c) vari hemställs att riksdagen beslutar, med ändring av proposition 1977/78:67, att småmåls-lagen ej skall vara tillämplig vid handläggning av tvister om parkering på enskild mark.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

dels att i 2, 8, 17 och 20 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 5, 14 och 15 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 14 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Mål beredes för avgörande vid sammanträde eller genom skriftlig handläggning. Med iakttagande av 15 och 27 §§ bestämmer rätten efter omständigheterna i vilken mån handläggningen skall vara muntlig, eller skriftlig.

Dom skall grundas på vad som förekommit vid sammanträde och vad handlingarna innehåller.

Mål beredes för avgörande vid sammanträde eller genom skriftlig handläggning. Med iakttagande av 15 § första stycket och 27 § bestämmer rätten efter omständigheterna i vilken mån handläggningen skall vara muntlig eller skriftlig.

14 §

Utfärdas stämning, skall svaranden föreläggas att yttra sig över käromålet. Yttrandet får göras skriftligen eller muntligen. Muntligt yttrande skall upptecknas genom rättens försorg.

Rätten får förelägga svaranden att yttra sig vid påföljd att tredsdom annars kan meddelas mot honom.

14 a §

Har mål om betalningsföreläggande hänskjutits till rättegång enligt denna lag eller har mål upptagits efter ansökan om återvinning, får rätten förelägga svaranden att yttra sig över käromålet vid påföljd att tredsdom annars kan meddelas mot honom.

15 §

Sammanträde skall hållas, om ej enbart skriftlig handläggning med hänsyn till målets beskaffenhet finnes lämpligare.

Efterkommer ej svaranden föreläggande enligt 14 § andra stycket eller 14 a §, får rätten meddela tredsdom. Beträffande sådan dom tillämpas bestämmelserna i 44

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kap. rättegångsbalken om tredskodom med anledning av svarandens utevaro. Tredskodom får dock meddelas utan hinder av att käranden ej har framställt yrkande där- om.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978.

2 Förslag till**Lag om ändring i rättegångsbalken**

Härigenom föreskrives att 10 kap. 10 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

10 kap.

10 §¹

Tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen skall upptagas av rätten i den ort, där fastigheten är. Lag samma vare, om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något, som åligger honom i denna egenskap, eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, fråga är om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt. Vad som sägs i denna paragraf gäller dock ej arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist.

Tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen skall upptagas av rätten i den ort, där fastigheten är. Lag samma vare, om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något, som åligger honom i denna egenskap, eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, fråga är om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt. Vad som sägs i denna paragraf gäller dock ej arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist.

Tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon skall vid tillämpning av paragrafen ej anses som arrende- eller hyrestvist.

Ligger fastigheten under flera domstolar eller gäller tvisten flera fastigheter under skilda domstolar, skall tvisten upptagas av den rätt, under vilken huvuddelen ligger.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978. I mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1971:480.

3 Förslag till Lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrives att 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § jordabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

8 kap.

32 §

Arrendetvist som ej enligt 30 § ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klandertalan som avses i 31 § och ärende enligt 9 kap. 24 § upptages av denna domstol.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Tvist som efter klander mot arrendenämnds beslut är anhängig vid domstol får återförvisas till nämnden.

12 kap.

71 §

Hyrestvist som ej enligt 69 § ankommer på hyresnämnds prövning och ej heller rör kollektivavtal skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av hus eller del av hus för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Besvärstalan som avses i 70 § upptages, om den rör kollektivavtal, av arbetsdomstolen och i annat fall av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall inges till den domstol som har att upptaga besvärerna.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978.

¹ Omtryckt 1971:1209, 12 kap. omtryckt 1974:1083.

Utskottet

Utvägdad tillämpning av tredskodom

Lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmålslagen) tillämpas i dispositiva tvistemål, där värdet av vad som yrkas inte överstiger ett halvt basbelopp. Lagen innehåller vissa regler som avviker från rättegångsbalken (RB), och förfarandet är så utformat att part skall kunna föra sin talan utan juridiskt biträde. Målen förbereds enligt småmålslagen för avgörande antingen vid sammanträde inför rätta eller genom skriftlig handläggning. Sammanträde skall hållas, om inte skriftlig handläggning anses lämpligare med hänsyn till målets beskaffenhet. Rätten bestämmer i vad mån proceduren skall vara muntlig eller skriftlig. Parts rätt att erhålla ersättning för rättegångskostnader är begränsad och avser inte kostnad för biträde, eget arbete eller tidsspillan. Part skall kallas att inställa sig till sammanträde vid påföljd att tredskodom annars kan meddelas mot honom. Om särskilda skäl föreligger kan han dessutom kallas att inställa sig vid påföljd att målet kan komma att avgöras utan hinder av hans utevaro. Om ena parten uteblir får rätten, på yrkande av närvarande part, antingen meddela tredskodom eller avgöra målet utan hinder av den uteblivna partens utevaro.

Den angivna regleringen innebär att även om svaranden inte alls avger svaromål eller eljest hör av sig i målet käranden måste, om målet inte befinns kunna avgöras i befintlig skick, inställa sig vid sammanträde för att framställa yrkande om tredskodom mot svaranden och på så sätt få sin talan bifallen. Detta förhållande leder ibland till att käranden inte kan ta till vara sin rätt på ett tillfredsställande sätt. Mot bakgrund därav föreslås i propositionen att svaranden i vissa fall enligt småmålslagen skall kunna föreläggas att yttra sig över käromålet vid påföljd att tredskodom annars kan meddelas mot honom. Sådant föreläggande skall kunna ges i samband med att stämning i målet utfärdas, i samband med att mål om betalningsföreläggande hänskjutits till rättegång och i samband med att mål upptas efter ansökan om återvinning. Förslagen i propositionen bygger på en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1977:5) Sammarisk process. De nya reglerna i småmålslagen upptas i ett nytt andra stycke i 14 § och i en ny paragraf, 14 a §.

Enligt nuvarande 14 § skall rätten, då stämning utfärdas, förelägga svaranden att yttra sig över käromålet. Yttrandet får göras skriftligen eller muntligen.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i det nya andra stycket skall rätten få förelägga svaranden att yttra sig vid påföljd att tredskodom annars kan meddelas mot honom.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 14 a § skall rätten i fall då mål om betalningsföreläggande hänskjutits till rättegång enligt småmålslagen eller då mål upptagits efter ansökan om återvinning få förelägga svaranden att yttra sig vid påföljd att tredskodom annars kan meddelas mot honom.

Efterkommer ej svaranden föreläggande enligt 14 § eller 14 a § skall enligt ett i propositionen föreslaget nytt stadgande i 15 § tredsdom kunna meddelas mot honom. Enligt samma stadgande skall härför ej krävas yrkande av kändan.

Med hänsyn till den rättsföljd som sålunda föreslås bli knuten till underlåtenheten att efterkomma föreläggande som här avses har utskottet uppmärksammat frågan vilka krav som i detta hänseende skall ställas på svarandens yttrande.

Under förarbetena till småmålslagen uttalade departementschefen att närmare föreskrifter angående vad yttrande enligt 14 § skall innehålla inte ansetts påkallade. Departementschefen ansåg det emellertid givet att sådant yttrande i huvudsak borde innehålla de uppgifter som sägs i 42 kap. 7 § RB (prop. 1973:87 s. 188). Det nämnda lagrummet innebär att svaromål vid förberedelse enligt RB skall innehålla, förutom eventuell invändning om rättegångshinder och bevisuppgift, bestämt medgivande eller bestridande av kändans talan samt, om käromålet bestrids, grunderna härför med yttrande rörande de omständigheter, varå kändan grundat sin talan, och angivande av de omständigheter svaranden vill anföra.

I förevarande proposition uttalar departementschefen bl. a. att det kan tänkas att föreläggandet inte formellt har efterkommit men att svaranden likväl har anfört skäl som gör att det befogade i kändans talan kan ifrågasättas. I ett sådant läge bör rätten enligt departementschefen ha möjlighet att underlåta att meddela tredsdom. Vidare uttalar departementschefen att vid bedömningen av om tredsdom skall meddelas avseende bör fästas vid om svaranden visat någon aktivitet. Enbart en begäran från svarandens sida att målet skall sättas ut till sammanträde bör enligt departementschefen inte utgöra hinder för tredsdom, om svaranden inte anför något skäl för sin begäran. Har föreläggande skett enligt 14 a § bör enligt departementschefen tredsdom i allmänhet meddelas om föreläggandet inte iakttagits. Departementschefen tillägger att det inte är meningen att svaranden skall behöva lämna en mer utförlig motivering för sitt bestridande än vad som betingas av syftet med föreläggandet.

Utskottet, som tillstyrker en utvidgning av tillämpningen av tredsdomsinstitutet inom småmålslagens ram, vill i linje med vad departementschefen uttalat understryka att i den praktiska tillämpningen mera långtgående krav inte får ställas på svaranden när det gäller att avgöra om han skall anses ha efterkommit föreläggande enligt 14 § eller 14 a §. Det får sålunda anses tillräckligt att svaromålet ger uttryck för svarandens inställning till käromålet och, om han bestrider, att skälen härför anges på sådant sätt att ställning kan tas till frågan om målets fortsatta handläggning.

Enligt utskottets mening är det angeläget att rätten i samband med föreläggandet lämnar svaranden ett lättillgängligt och klart besked om vilka krav som ställs på yttrandet. Vidare är det, som framhållits under remissbehandling av departementspromemorian, av stor vikt att svaranden får ett

lättbegripligt besked om påföljden av försummelse att avge yttrande. Frågan om information till svaranden i nu nämnda hänseenden är enligt utskottets mening särskilt viktig i fall då föreläggandet ges efter ansökan om återvinning enligt 44 kap. 9 § RB eller 34 § lagsökningslagen. Ges tredskodom mot svaranden i sådant fall saknar han nämligen rätt till återvinning (44 kap. 10 § RB, 35 § lagsökningslagen).

Ändringar av redaktionell art bör göras i 15 §.

I övrigt föranleder regeringens förslag till ändring av småmålslagen inte någon erinran eller något yttrande från utskottets sida.

Handläggning av vissa mål om parkering

I 10 kap. 10 § RB finns bestämmelser om s. k. allmänt fastighetsforum. Enligt första stycket i paragrafen skall tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen tas upp av rätten i den ort där fastigheten är belägen. Detsamma gäller bl. a. i fall då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen har upplåtits och fråga är om vederlag för upplåtelsen. Paragrafen gäller dock ej arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist.

I 8 kap. 29–33 §§ jordabalken (JB) finns bestämmelser om förfarandet i arrendetvister. Enligt 30 § skall vissa tvister prövas av arrendenämnd. Övriga arrendetvister skall enligt 32 § tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Förfarandet i hyrestvister regleras i 12 kap. 68–73 §§ JB. Enligt 71 § skall hyrestvist som inte enligt 69 § ankommer på hyresnämnds prövning och inte heller rör kollektivavtal tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

För varje län finns en fastighetsdomstol, i allmänhet tingsrätten i residensstaden. Fastighetsdomstolen består i mål eller ärende angående bl. a. arrende och hyra som regel av två lagfarna ledamöter och tre nämndemän, se 1 och 3 §§ lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål.

Enligt 3 § småmålslagen gäller inte den lagen i fråga om mål som av tingsrätt handläggs i särskild sammansättning, dvs. bl. a. mål som tas upp av tingsrätt i egenskap av fastighetsdomstol.

Tvist om skyldighet för fordonsförare att betala kontrollavgift vid åsidosättandet av villkor för parkering på enskilda parkeringsplatser har i praxis på de flesta håll ansetts utgöra tvist om arrende enligt 8 kap. JB. Mål om sådana tvister har därför ansetts böra prövas av fastighetsdomstol, och småmålslagen har ej kunnat tillämpas på processen. Denna lags för bagatellmål avsedda bestämmelse om ersättning för rättegångskostnad har sålunda ej kommit att gälla i dessa parkeringsmål. I stället har tillämpats de allmänna reglerna om rättegångskostnad i tvistemål, vilket inneburit att fordonsförarna kunnat drabbas av kännbara kostnader om de förlorat målet.

Enligt departementschefen finns det knappast några sakliga skäl till att parkeringstvister skall prövas av en domstol med den särskilda kompetens

och sammansättning som fastighetsdomstolen har. Det finns heller inte enligt departementschefen tillräckliga skäl för att i dessa mål göra undantag från principen om småmålslagens tillämplighet på enkla tvister. Detsamma gäller enligt departementschefen beträffande hyrestvister rörande tillfällig uppställning av fordon i parkeringshus, på parkeringsdäck o.d. Med utgångspunkt i dessa ställningstaganden föreslås i propositionen att tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon skall undantas från fastighetsdomstolarnas kompetensområde. Sådana tvister skall i stället prövas av allmän underrätt i den ort där fastigheten är belägen enligt 10 kap. 10 § RB. En bestämmelse härom förelås införd i sagda lagrum. Hänvisning härtill ges i 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § JB. Härigenom blir småmålslagen i princip tillämplig för tvister av förevarande slag.

I motionen 1977/78:208 framställs yrkande av innebörd att småmålslagen ej skall vara tillämplig för de ifrågavarande tvisterna om parkering på enskild mark. Motionären framhåller att den föreslagna lagregleringen kan leda till att markägare ej får sina rättegångskostnader täckta i sådana mål. Det föreligger då risk att felparkering inte beivras, och en försämring av parkeringsförhållandena kan komma till stånd.

Utskottet finner ej anledning att för de tvister om små belopp det här är fråga om göra undantag från småmålslagens tillämplighet. Beträffande frågan om rättegångskostnader erinrar utskottet liksom departementschefen om att rättegångsutredningen (Ju 1977:06) har i uppdrag att undersöka i vad mån småmålslagen kan behöva jämkas i bl. a. detta hänseende. Utskottet avstyrker bifall till motionen.

I övrigt föranleder ej förslagen till ändringar i RB och JB någon erinran eller något uttalande från utskottet sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det genom propositionen 1977/78:67 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden med den ändringen att 15 § erhåller följande som *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

15 §

Sammanträde skall hållas, om ej enbart skriftlig handläggning med hänsyn till målets beskaffenhet finnes lämpligare.

Efterkommer ej svaranden föreläggande enligt 14 § andra stycket Efterkommer ej svaranden föreläggande enligt 14 § andra stycket

eller 14 a §, får rätten meddela tredskodom. Beträffande sådan dom tillämpas bestämmelserna i 44 kap. rättegångsbalken om tredskodom med anledning av svarandens utevaro. Tredskodom får *dock* meddelas utan hinder av att käranden ej har framställt yrkande därom.

eller 14 a §, får rätten meddela tredskodom. Beträffande sådan dom tillämpas bestämmelserna i 44 kap. 8–10 §§ rättegångsbalken om tredskodom med anledning av svarandens utevaro.

Tredskodom *enligt andra stycket* får meddelas utan hinder av att käranden ej har framställt yrkande därom.

2. att riksdagen med avslag på motionen 1977/78:208 antar de genom propositionen framlagda förslagen till lag om ändring i rättegångsbalken och lag om ändring i jordabalken.

Stockholm den 13 december 1977

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Bertil Johansson (c), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Gunde Raneskog (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Håkan Winberg (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Svea Wiklund (c), Gunilla André (c), Helge Klöver (s) och Bonnie Bernström (fp).

